

MAAKUNTA JA SISÄINEN TARKASTUS

Maakunta- ja soteuudistus (Maku) on kiivaimmillaan käynnissä, vaikka pieni aikalisä tulikin. Näillä näkymin vuonna 2020 tuleva uudistus tarkoittaa noin 220 000 työntekijän siirtymistä kunnista ja kuntayhtymistä 18 maakunnan palvelukseen. Uudellamaalla maakuntauudistus merkitsee useiden miljardien eurojen "liikevaihdon" ja yli 50 000 työntekijän organisaatiota. Maakunnalla on myös kymmeniä eri tehtäviä vastuullaan, joista suurin on sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen. Uudistus tarkoittaa kokonaan uuden, monialaisen ja -säikeisen organisaatio- ja hallintomallin syntymistä julkishallintoon. Maakunnan tehtävät ja palvelutuotanto toteutetaan usealla tavalla: on maakunnan omaa toimintaa, liikelaitosta, yhtiöitettyä toimintaa, sopimussuhteista palvelutuotantoa ja yhteisiä palvelukeskuksia. Rahoitusmallikin kokee muutoksen: maakuntien toiminnan, eli palveluiden, rahoitus tulee valtiolta, ei kunnilta. Verotusoikeutta kun maakunnilla ei ainakaan vielä ole. Jokin on pysyvää, lopullinen maksaja on sama, veronmaksaja.

Maakunnan tuloksellinen johtaminen on valtavan haasteen edessä. Toimiva ohjaus ja valvonta ovat haasteen edessä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen ovat haasteen edessä. Maakunnan sisäinen tarkastus se vasta haasteen edessä onkin. Mutta sisäinen tarkastus on tottunut ottamaan haasteita vastaan. Sisäisen tarkastuksen toimintaedellytykset ovat aivan toisella pohjalla kuin aikaisemmin. Sisäinen tarkastus on nyt tunnistettu lakiesityksessä selkeästi velvoittavalla tavalla.

"Maakuntahallituksen on järjestettävä riippumaton sisäinen tarkastus"

Maakuntalaki on pohja, jolle uusi maakuntaorganisaatio luodaan. Kuten aikaisemmin Kuntalaissa, Maakuntalaissa veloitettaisiin maakuntahallitusta järjestämään sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Uutta on sisäisen tarkastuksen järjestämistä käsittelevä pykälä 45:

"Maakuntahallituksen on järjestettävä riippumaton sisäinen tarkastus". Lakiesitys tai sen perustelut eivät kuitenkaan avaa tarkemmin, mitä riippumattomalla sisäisellä tarkastuksella maakunnassa tarkoitetaan.

Organisaation hallituksen työrukkanen valvonnan ja riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arvioimisessa ja kehittämisessä on sisäinen tarkastus. Sisäinen tarkastus tuottaa puolueetonta ja objektiivista valvonta- ja riskienhallintainformaatiota. Siksi hallituksen rooli sisäisen tarkastuksen työn suuntaamisessa ja välitön yhteydenpito hallituksen ja sisäisen tarkastuksen välillä olisi turvattava. Tämä perusajatus nousee sisäisen tarkastuksen ammattistandardeista ja ankkuroi riippumattomuuden.

Sisäinen tarkastus on maakuntahallituksen ja ylimmän johdon kumppani. Se olisi nähtävä roolissa, joka tuottaa lisäarvoa hallitukselle ja ylimmälle johdolle ennakoivasti, antaa suosituksia ja näkemyksiä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta ja tukee organisaatiota tavoitteiden saavuttamisessa.

Sisäisen tarkastuksen rooli julkisella sektorilla, ja nyt maakunnissa, on varsin merkityksellinen. Miten ylin johto varmistuu siitä, että konsernin tavoitteet toteutuvat, kun palveluita tuotetaan monin eri tavoin? Miten valvotaan, että julkiset, entistä suuremmat, resurssit ovat tarkoituksenmukaisessa ja tehokkaassa käytössä? Miten varmistutaan, että johdon ja hallituksen saama informaatio konsernin koko toiminnasta ja taloudesta on oikeaa ja luotettavaa? Miten varmistutaan riskienhallinnan toimivuudesta koko konsernissa?

Omistaja viime kädessä valvoo resurssien käyttöä ja päättää niiden käytöstä. Mutta omistajuus julkisella sektorilla voi olla epäselvää ja täsmennyksettömiä. Saattaa olla, että omistajan ääni ei kantaudu tai muodostu ollenkaan. Veronmaksajana me omistajat olemme kuitenkin kiinnostuneita siitä, että luovuttamamme resurssit ovat asianmukaisessa ja tehokkaassa käytössä, palvelut ovat laadukkaita ja asioita hoidetaan lain mukaisesti. Sisäisen tarkastuksen rooli on osaltaan tuottaa objektiivista informaatiota ylimmälle johdolle tavoitteiden toteutumisesta sekä resurssien tehokkaasta ja tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Sisäinen tarkastus on hyvä nähdä julkishallinnossa yhdeksi hyvän hallinnon osatekijäksi. Hallinnointikoodi – Corporate Governance 2015 –periaatteet sisältää sellaisia ajatusmalleja, joita voitaisiin noudattaa myös julkissektorilla toimivassa organisaatiossa. Julkisella sektorilla korostuvat avoimuus, roolien ja vastuiden selkeys, läpinäkyvyys sekä vastuullisuus toimintatavoissa ja kaikessa julkisten resurssien käytössä. Näitä periaatteita sisäinen tarkastus uudessa maakunnassa tukee ja edistää.

Sisäiset tarkastajat ry mukana vaikuttamassa maakuntalakiin

Vaikka uudistus sai hieman lisääntymään, Sisäiset tarkastajat ry jatkaa osaltaan omaa valmistelutyötään. Yhdistys on pyrkinyt vaikuttamaan ja edesauttamaan laadukkaasti sisäisen tarkastuksen ajatusmallin aikaansaamista maakuntiin. Julkissektoritoimikunta on ollut yhteydessä lain valmistelijoihin ja vuoropuheluissa olemme tuoneet esiin periaatteita, jotka mahdollistavat tuloksellisen ja yhdenmukaisen sisäisen tarkastuksen järjestämisen maakuntiin. Kiteytettynä se tarkoittaa, että kansainvälisten ammattistandardien tulisi ohjata sisäisen tarkastuksen toimintaa. Silloin meillä on myös vastaus sisäisen tarkastuksen riippumattomuuteen: se on organisoitu suoraan maakuntahallituksen tai sen alaisen tarkastusjaoston/-toimikunnan alaisuuteen.

Mielestäni on hienoa, että tämän lakiesityksen kautta sisäisen tarkastuksen merkitys tunnustetaan julkishallinnon riskienhallinta-, ohjaus- ja johtamisjärjestelmän toimivuuden arvioimisessa ja kehittämisessä. Eduskunnan tarkastusvaliokunta totesi 28.6.2017 lausunnossaan sisäisen tarkastuksen huolellisen järjestämisen tärkeäksi ja katsoi, että sisäisestä tarkastuksesta tulisi maakunnassa olla erillinen suunnitelma. Tätä sisäisen tarkastuksen kehittämisyyötä tulevissa maakunnissa jatkamme sinnikkäästi.

Kohti muutoksia ja kohti haasteita, miten mielenkiintoista!

Riikka Koivunen, tarkastuspäällikkö, Julkissektoritoimikunta pj.